

IPRED

– En lösning för framtiden?

IK1550 Internetworking, KTH 2009-05-27
Examinator: Prof. Gerald Q. Maguire

Sara Klingberg

Sammanfattning

Den lag som i media kommit att kallas "IPRED" har väckt känslor hos var och varannan svensk. Denna artikel syftar till att finna klarhet kring hur effektiv lagen faktiskt är.

Undersökningen har fokuserat på de möjliga vägarna att kringgå lagen, hur trafiken rörande den illegala fildelningen ändrats sedan lagens ikraftträdande samt hur verkningsfull lagen är på lång sikt.

Artikeln visar på att anonymitetstjänster, så som VPN-tunnlar, tillsammans med öppna nätverk samt det faktum att operatörer inte sparar information gör det möjligt för illegala fildelare att förbli ostraffade. Vidare är det möjligt att den minskning av nedladdning som hittills tycks ha skett, kan komma att öka igen i takt med att anonymitetstjänster utvecklas. För att på lång sikt minska den illegala nedladdningen är det därför tänkbart att företagen måste möta kunden med nya tjänster och lösningar.

Introduktion

I takt med Internets framfart och den allt snabbare tekniska utvecklingen har många väletablerade branscher kommit i gungning. Några av dessa är film- och musikbranschen. Till följd av en minskande försäljning av bland annat CD-skivor och DVD-filmer har upphovsrättsinnehavares bristande möjlighet att få ersättning för de produkter de tillverkat allt mer stått i fokus. Resultatet kom att bli införandet av EU-direktivet som i folkmun kallas för IPRED. Debatten som följt införandet av lagen ”Civilrättsliga sanktioner på immaterialrättens område” har nått enorma proportioner. Var och varannan svensk tycks ha en åsikt kring den svenska versionen av IPRED och många upprörda röster har höjts från såväl anhängare som motståndare.

Syfte

Utan att ta hänsyn till hur människors integritet och företags rätt att få betalt för sina prestationer står i proportion till varandra syftar denna artikel till att titta närmare på hur verkningfull lagen är.

Frågeställningar

- Finns det alternativ för den som vill kringgå lagen?
- Har den illegala fildelningen minskat sedan lagens ikraftträdande?
- Är IPRED en effektiv lösning på lång sikt?

Metod

När denna artikel skrivs har den så kallade IPRED-lagen endast varit verksam i Sverige i en dryg månad. Grundliga undersökningar, forskningsresultat och övrig data lyser därav med sin frånvaro. Den information som inhämtats kommer främst från juridiska dokument, internetstatistik samt personer väl insatta på området.

Bakgrund

I januari 2003 lade EU-domstolen fram ett lagförslag som kommit att kallas för IPRED (Intellectual Property Rights Enforcement Directive). Tanken med förslaget var att stoppa varumärkesintrång i kommersiell skala och därmed handeln med förfälskade varor.¹ I detta första lagförslag ligger ingen specifik fokus på upphovsrätt. I mars 2004 genomfördes ändringar i lagförslaget, vilka innebar bland annat att kravet på att aktiviteten måste ske i kommersiellt syfte togs bort. I denna andra version av lagförslaget ökade också fokus på upphovsrätten.²

Bara en dryg månad efter det att lagförslaget lagts fram, i april samma år, röstades det igenom. Enligt direktivet skulle alla EU:s medlemsländer ha implementerat lagen två år senare. Sverige var en utav många länder som ignorerade detta. Efter att ha blivit dömda i EU-domstolen till följd av att direktivet inte implementerats lade Sverige fram ett lagförslag i juli 2007. Lagförslaget, som i Sverige fått namnet ”Civilrättsliga sanktioner på immaterialrättens område” (fortsättningsvis i denna artikel omnämnd som IPRED), ska bland annat möjliggöra för upphovsrättsinnehavare att via domstol kräva internetleverantörer på information angående vem som står bakom en specifik IP-adress.

¹ Abgs.gov.tr, Presentation av lagförslaget, 2009-05-12

² Direktiv 2004/48/EG

Bara någon vecka efter att lagförslaget lagts fram i Sverige gick EU:s Generaladvokat, Juliane Kokott, ut och klargjorde att personrelaterade trafikuppgifter inte är något som bör lämnas ut till upphovsrättsinnehavare, utan endast till behöriga myndigheter³. Anledningen till uttalandet var en konflikt mellan skivindustrin och ett telefonbolag i Spanien. I januari 2008 avgjordes tvisten mellan de båda parterna i EU-domstolen, där skivindustrin inte ansågs vara berättigad att hämta ut information om internetanvändare⁴. I och med domen öppnades en möjlighet upp för EU:s medlemsländer att implementera direktivet efter eget tycke. I oktober 2008 röstade Sveriges regering igenom det tidigare framtagna lagförslaget, vilket möjliggör utlämning av personinformation från internetleverantörer. Sverige var som EU medlem tvunget att införa direktiv 2004/48/EG, även kallat IPRED, men den utformning som kom att implementeras är Sveriges egenframtagna version⁵.

Huruvida Sverige gjorde rätt som utformade IPRED-lagen så som den ser ut idag eller inte är flitigt omdebatterat. Klart är dock att lagen är enkel att kringgå. Det finns en uppsjö utav företag som erbjuder anonymitetstjänster, vilka försvårar eller rentav omöjliggör sammankoppling mellan en individ och en IP-adress. Många internetleverantörer låter bli att spara information som visar på vem som disponerat en specifik adress vid en viss tidpunkt och det dyker upp alltfler fildelningsalternativ vilka sänder och tar emot filer på ett sådant sätt att det är närmast omöjligt att avgöra vem som är sändare och vem som är mottagare.

Käppar i hjulet för IPRED

Åtminstone på kort sikt kan IPRED förväntas påskynda utvecklingen av anonymitetstjänster och annan service som kan användas för att kringgå lagen. Utvecklingen av nästa generations fildelningsnätverk, så kallade ”darknets” har under några år gått långsamt. Den nya regleringen i Sverige i kombination med införandet av motsvarande lagar i exempelvis Frankrike och England, kan nu komma att sätta fart på denna.⁶

Redan idag är alternativen för den som vill fortsätta med illegal fildelning utan att riskera åtal är många. Här behandlas några av de vanligaste.

Leverantörer sparar inte info

Huruvida internetleverantörer ska vara ålagda att spara trafikuppgifter eller inte regleras inte i lagen, så som den ser ut idag. I lagen om elektronisk information, från 2003, står det dock att trafikuppgifter inte ska sparas. Det finns därmed en möjlighet för företagen att hänvisa till lagen från 2003⁷. Om leverantören blir ombedd att lämna ut uppgifter är denne tvungen att göra det, dock får det inte några påföljder om det inte finns några uppgifter att lämna ut. Ett resultat av detta är att ett flertal operatörer, däribland Tele2, Bahnhof och AllTele, meddelat att de inte tänker spara information om sina användare. Anledningen sägs vara att de vill skydda sina kunders integritet.⁸ Andra företag som inte vågar gå fullt så långt, men väljer att spara information endast en kortare tid, är bland annat Glocalnet och Tre.⁹

3 Productores de Musica de España (Promusicae) mot Telefonica de España SAU, Mål C-275/06, Förslag till avgörande, Generaladvokat Juliane Kokott

4 Press Release No 5/08, Europeiska Gemenskapens Domstol, sid 2, 2009-05-16

5 Regeringen.se, Regeringens ”frågor och svar om nya regler angående civilrättsliga sanktioner”, 2009-05-16

6 Daniel Johansson, 2009-05-18

7 Lag (2003:389) om elektronisk kommunikation, kap 6, paragraf 5

8 Di.se, 2009-05-12

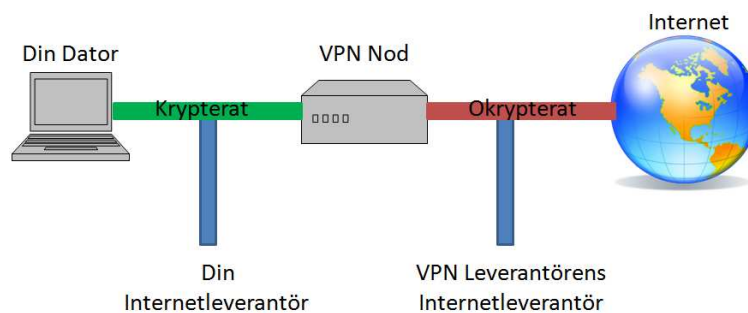
9 Svd.se, 2009-05-12

Ett nytt direktiv, 2006/24/EG, syftar till att täppa igen detta kryphål i lagen och avser att tvinga företagen att spara uppgifterna i ett år.¹⁰

VPN-tunnlar

VPN står för Virtual Private Network. VPN är ett privat nätverk som inte använder verkliga privata WAN:s. Nätverket är med andra ord virtuellt privat men fysiskt publikt. Inom VPN:s sker en intern adressering. IP-adresser som delas ut är unika inom nätverket, men inte globalt. VPN använder sig av IPsec för att skydda informationen som skickas. IPsec är en samling protokoll som erbjuder säkerhet på nätverksnivå. Då IPsec används i tunnelläge etableras en säker förbindelse mellan två nätverk, över vilken helt krypterade IP-paket skickas. Det är detta som kallas VPN-tunnel.¹¹ Med hjälp av tunneln kan alltså den ursprungliga avsändaren döljas. Den enda informationen mottagaren kan ta del av är avsändaren 'i slutet av tunneln', vilken alltså inte är samma som den verkliga avsändaren.

Bild från <http://www.datasolution.se/?cat=155>

Det finns idag ett flertal företag som erbjuder anonymitetstjänster i form av VPN-tunnlar. Exempel på sådana företag är Ipredator och Flashback. Tjänsterna går ut på att användaren vid registrering av ett konto anger ett användarnamn men inte några personuppgifter. Om VPN-leverantören sedan blir ombedd att lämna ut information om vem som använt en viss IP-adress är användarnamnet den enda information som kan lämnas ut. Medan problematiken kring att internetleverantörer inte sparar information skulle avhjälpas med ett tillägg i lagen, som tvingar till att behålla information om kunder och IP-adresser, påverkas inte VPN-tjänsterna. Den info de skulle ha att lämna ut är fortfarande endast ett användarnamn.

Öppna trådlösa nätverk

Öppna trådlösa nätverk skapar ett problem för lagen. Om en IP-adress begärs ut från en internetleverantör, vilken har behållit denna information, är det fortfarande svårt att få igenom en fällande dom i domstolen om IP-adressen funnits på ett öppet trådlöst nätverk. Den som står som abonnent för tjänsten och därmed IP-adressen, behöver inte nödvändigtvis ha varit aktiv i den illegala fildelningen.¹² Det innebär att någon som inte besitter kunskap kring hur man skyddar sitt trådlösa nätverk skulle kunna bli dömd för att ha laddat ner musik, trots att den som egentligen är den skyldige är någon okänd som utnyttjat det öppna nätverket. Då öppnande av trådlösa nätverk till stor del försvårar för tillämpning av lagen har det IPRED-fientliga partiet "Piratpartiet" uppmanat alla anhängare att öppna upp sina trådlösa nätverk¹³.

¹⁰ Direktiv 2006/24/EG

¹¹ Behrouz A. Forouzan, *Data Communications and Networking*, Singapore: McGraw-Hill, 2007. Sid 996-1008

¹² Dn.se, 2009-05-16

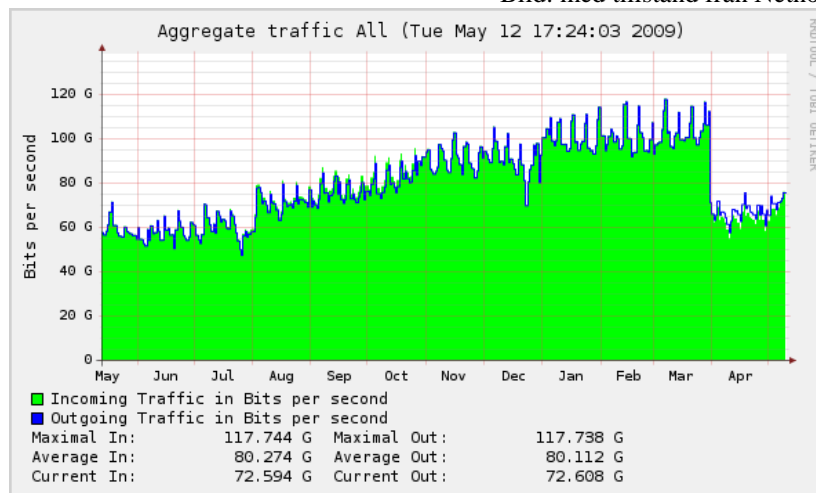
¹³ Piratpartiet.se, 2009-05-16

Vad har hänt med trafiken?

Har trafiken minskat?

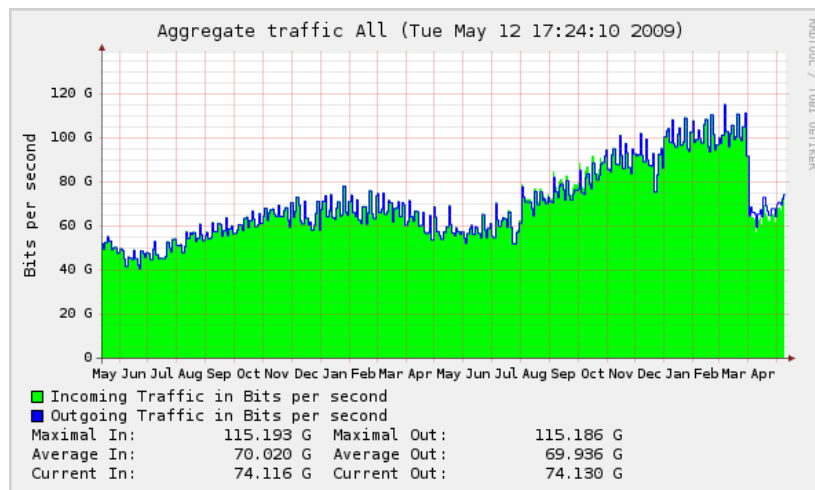
Så vad har då IPRED haft för effekt på svenskarnas fildelning? Ett svar som stämmer väl överens med verkligheten är närmast omöjligt att få, då det inte finns någon fullständig sammanställning över all Sveriges internettrafik. Inte heller går det att urskilja hur stor del av trafiken som avser fildelning. En fingervisning kanske dock kan fås genom att titta på Netnods sammanställning över den totala trafiken som passerar deras fem noder. En stor del av Sveriges internettrafik passerar här, men inte all trafik. Globalt sett står p2p (peer-to-peer) för ca 44 % av den totala trafiken¹⁴. Då fildelning i stor utsträckning utnyttjar p2p innebär det att en stor del av trafiken mycket väl kan förbli dold för Netnod. Efter att ha studerat grafen nedan, vilken visar den genomsnittliga totala trafiken per dygn det senaste året, råder det ingen tvekan om att internettrafiken minskade drastiskt mellan den sista mars och den första april i år. Visserligen finns inga garantier för att det är just den minskade fildelningen som står för sänkningen men det är ändå ett rimligt antagande att det är en betydligt bidragande faktor i och med den anmärkningsvärda skillnaden i trafikmängd mellan sista mars och första april.

Bild: med tillstånd från Netnod (www.netnod.se)

Vidare kan vi ur grafen konstatera att nedladdningen sedan månadsskiftet mars/april legat på en någorlunda stabil nivå. Frågan är då om slutsatsen kan dras att den illegala fildelningen minskat till följd av införandet av IPRED? Om hänsyn endast tas till dagen före och efter det att lagen trädde i kraft kan en minskning av internettrafiken med ca 40 % konstateras. En månad senare har är minskningen istället ca 30 %.

14 Newsroom.cisco.com, 2009-05-18

Grafen ovan visar den genomsnittstrafiken per dygn de senaste två åren. Trafiken fluktuerar tydligt under perioden. Varför trafiken på allvar vänder upp i juli 2008 är precis som i många andra fall när det gäller internetanvändande omöjligt att svara säkert på. Människor har en tendens att generera mindre trafik under ledigheter, när det är fint väder osv. Detta en möjlig förklaring till nedgången i april, men inte till att uppgången i augusti blir så kraftig.

En intressant och långt ifrån omöjlig förklaring skulle kunna vara att svenska folket börjat lägga upp förråd med upphovsrättsskyddat material. I november gick Beatrice Ask ut och bekräftade det många hoppats på, att material insamlat före den 1:a april inte skulle vara giltigt vid en rättegång.¹⁵ I och med den utlovade amnestin är det möjligt att många användare passade på att ladda ner så mycket som möjligt innan lagens ikraftträdande. De sista månaderna innan lagen skulle komma att träda i kraft är det därför fullt möjligt att enorma mängder information laddats ner, som annars inte skulle gjort det. Om den nuvarande trafiknivån jämförs med nivån för ett år sedan, innan det blev tillfälligt tillåtet att ladda ner, har trafiken inte minskat. Istället har den ökat, om än ytterst lite.

Är IPRED rätt väg?

Den kanske viktigaste frågan av alla är om rättighetsinnehavare i och med införandet av IPRED faktiskt kommer att öka sina intäkter. Har försäljningen av exempelvis musik och film verkligen ökat? Och om den gjort det, kommer det hålla i sig i takt med att nya lösningar för att komma runt IPRED etablerar sig på marknaden.

Hur påverkas försäljningen av media av IPRED?

Siffror som skulle kunna visa på hur försäljningen av musik förändrats till följd av IPRED lyser ännu med sin frånvaro. Ett flertal försäljare av DVD-filmer säger sig dock ha sett en kraftig ökning av försäljningen sedan IPRED trädde i kraft, däribland CDON och Boxnet.¹⁶

Det är i dagsläget omöjligt att veta om försäljningsuppgången kommer att hålla i sig eller om den snart kommer att vända. Risken finns dock för en nedgång. Som nämns ovan skyndar IPRED på utvecklingen av teknik som gör det möjligt att förbli anonym vid fildelning, därmed kan fildelare förbli utom räckhåll för lagen. Om den breda massan tar till sig dessa

¹⁵ Svt.se, 2009-05-25

¹⁶ Pcforalla.idg.se, 2009-05-14

tekniker är det sannolikt att antalet fildelare ökar. I Sverige har musikanvändandet revolutionerats i och med Spotifys födelse. Det är ännu oklart exakt vilken påverkan Spotify har på antalet illegala fildelare, men effekterna är troligtvis positiva. Då filmbranschen ligger efter musikbranschen vad gäller att erbjuda produkter på nätet finns en risk att den illegala fildelningen ökar i takt med de nya anonymitetstjänsterna.¹⁷ Om försäljningen av upphovsrättskyddat material nu ökat på grund av minskad fildelning kommer den rimligtvis minska igen om fildelningen åter går upp.

Kan man lagstifta bort problem kring nya innovationer?

Införandet av IPRED pekar på att Sveriges regering, tillsammans med övriga EU, tror på lagstiftning som ett sätt att lösa problemet. Författareförbundet vill prata mer om innehåll och mindre om teknik och menar att den illegala nedladdningen inte kommer att minska oavsett hur attraktiva tjänster företagen erbjuder¹⁸. Det finns dock många som är av en annan åsikt. Forskningsresultat visar på att underhållningsindustrin måste anpassa sitt utbud till den nya situationen, vad gäller exempelvis prissättning och marknadsföring.¹⁹ Enligt Clayton M. Christensen är det ett stort misstag av företagsledare att försöka övervinna nya, störande teknologier. Istället för att motarbeta nya teknologier bör företag använda dessa för att skapa nya marknader och nya produkter.²⁰

Erbjuda alternativ bättre än förbjuda?

Många kritiker till IPRED föreslår att företagen arbetar fram attraktiva alternativ till fildelningen. Undersökningar visar att kunderna är villiga att betala för det som fildelas idag, förutsatt att högkvalitativt innehåll finns lättillgängligt, att utbudet är brett och att priset är rätt.²¹ När det gäller musikinköp är dagens kunder inte lika benägna att köpa hela cd-skivor som kunder var för ett antal år sedan, istället köps enstaka låtar. För att på allvar ta upp konkurrensen med den illegala fildelningen måste företagen sänkas styckpriserna på låtar samt erbjuda abonnemangslösningar, där kunden får ladda ner fritt, för en fast summa.²²

Slutsats

Det står klart att det finns gott om alternativ för den som vill kringgå den så kallade IPRED-lagen. VPN-tunnlar, öppna trådlösa nätverk och det faktum att vissa operatörer väljer att inte spara info om sina kunder är bara några av käpparna i hjulet för IPRED.

Bristande möjlighet att mäta trafiken som avser illegal fildelning medför att inga bevis på att fildelningen minskat lagens ikraftträdande finns. Alla indikationer tyder dock på det. Huruvida denna trend är bestående eller inte är i dagsläget för tidigt att dra några slutsatser kring. Likfullt finns risk för att antalet fildelare kan komma att öka i takt med anonymitetstjänsternas utveckling.

Det är fullt möjligt att upphovsrättsinnehavare i framtiden tvingas erbjuda alternativ till den illegala fildelningen för att på allvar ta itu med de ekonomiska problem den i dagsläget orsakar.

17 Daniel Johansson, 2009-05-18

18 Svd.se, Debattartikel, 2009-05-14

19 Håkan Selg, & Lars-Erik Eriksson, *Broadband technologies transforming business models and challenging regulatory frameworks – lessons from the music industry*, 2006, sid 3

20 Clayton M. Christensen, *The Innovator's Dilemma*, New York: 2003, HarperCollins. Sid 266

21 Selg, & Eriksson, 2006, sid 8

22 Gp.se, 2009-05-14

Referenser

Böcker

- 11: Behrouz A. Forouzan, Data Communications and Networking, Singapore: McGraw-Hill, 2007. Sid 996-1008
- 20: Clayton M. Christiansen, The Innovator's Dilemma, New York: 2003, HarperCollins. Sid 266

Rapport

- 19, 21: Håkan Selg, & Lars-Erik Eriksson, Broadband technologies transforming business models and challenging regulatory frameworks – lessons from the music industry, 2006, sid 3 & Sid 8

Juridiska Dokument

- 2, 10: Direktiv 2004/48/EG, the Enforcement of Intellectual Property rights
- 3: Productores de Musica de España (Promusicae) mot Telefonica de España SAU, Mål C-275/06, Förslag till avgörande, Generaladvokat Juliane Kokott
- 4: Press Release No 5/08, Europeiska Gemenskapens Domstol, sid 2, 2009-05-16
- 7: Lag (2003:389) om elektronisk kommunikation, kap 6, paragraf 5

Material från Internet

- 1: http://www.abgs.gov.tr/tarama/tarama_files/07/SC07EXP_enforcement.pdf
- 5: <http://www.regeringen.se/sb/d/9341>
- 8: <http://di.se/Nyheter/?page=/Avdelningar/Artikel.aspx%3FArticleID%3D2009%5C04%5C27%5C334963%26sectionid%3Dundefined>
- 9: http://www.svd.se/nyheter/inrikes/artikel_2805959.svd
- 12: <http://www.dn.se/kultur-noje/ipred-hot-mot-oppna-natverk-1.834903>
- 13: http://www.piratpartiet.se/nyheter/piratpartiet_uppmanar_till_oppna_natverk
- 14: http://newsroom.cisco.com/dlls/2008/ekits/Cisco_Visual_Networking_Index_061608.pdf
- 15: http://svt.se/svt/jsp/Crosslink.jsp?d=22577&a=1320966&lid=is_search549588&lpos=322&queryArt549588=EU&sortOrder549588=0&doneSearch=true&sd=22634&from=siteSearch&pageArt549588=32
- 16: <http://pcforall.idg.se/2.1054/1.227251/ipred-far-dvd-forsaljning-att-skjuta-i-hojden>
- 18: http://www.svd.se/opinion/brannpunkt/artikel_2039997.svd
- 22: <http://www.gp.se/gp/jsp/Crosslink.jsp?d=913&a=280345>

Mail-korrespondens

- 6, 17: Daniel Johansson, Industridoktorand Datavetenskap, KTH, 2009-05-18